Fejleszt-e a korai fejlesztés?- A "népi pszichológia" veszélyei

A kisgyermekek fejlõdésére káros tévhitek és termékek terjedésére hívta fel a figyelmet az MTA fõtitkárhelyettese.

Egyre többen készítenek babák számára fejlesztést és korai, s egyben életre szóló okosodást hozó eszközöket, mégpedig úgy, hogy a kor üzenetét is „meghallva” az agykutatás eredményeire hivatkoznak. A baj csak az, hogy nem jól, sõt idõnként károsan leegyszerûsítve. Nem véletlen tehát, hogy az újszülöttek, csecsemõk és kisgyermekek fejlõdésével foglalkozó szakmák képviselõi ma már komolyan aggódnak emiatt. Mitõl lett a világ ily fejlesztés-központú? Csupán attól, hogy gyermekeinknek, unokáinknak a legjobbat akarjuk? Lehet, de ahhoz elegendõ lenne szeretetet és biztonságot adni, a gyerekek eltérõ érési idejét figyelembe venni, fejlõdésükhöz, képességeik és személyiségük kibontakozásához megfelelõ körülményeket, feltételeket biztosítani…

Csépe Valéria akadémikus, a Mindennapi Pszichológia címû lap legújabb számában a kisgyermekkori fejlesztéssel kapcsolatos áltudományos hiedelmeket összegezte. Ezek közül a legnagyobb vihart az elmúlt években az Egyesült Államokban kifejlesztett és forgalomba hozott, a szakemberek által viszont bírált „Baby Einstein” nevû oktatóprogram keltette. Ez azonban csak egy azok között a „fejlesztõ” termékek és játékok között, amelyek elárasztják a piacot.

„A szakembereknek az eddiginél hangosabban és erélyesebben kell azt mondaniuk, hogy elég” – fogalmazott az mta.hu-nak nyilatkozva Csépe Valéria. Az MTA Pszichológiai Kutatóintézetének kutatóprofesszora arra hívta fel a figyelmet, hogy a korai tanulás és a babák minél korábbi fejlesztésének egyre terjedõ divatja három fontos idegtudományi kutatási eredménynek, valamint az azokra épülõ pszichológiai elméleteknek a lebutításából ered.

Az egyébként jó szándékú, a gyermekeiket pedig a lehetõ leggyorsabban a versenyközpontú társadalomra trenírozó szülõk körében több tévhit is általánosnak tekinthetõ. Ilyen az elsõ életév mítosza, a korábban kritikusnak, ma pedig szenzitívnek nevezett periódus fetisizálása, valamint az ingergazdag környezet fogalmának félreértése. Mint azt Csépe Valéria elmondta, az elsõ esetben az idegsejt-kapcsolatok korai, igen gyors növekedésére vonatkozó elméletet „csavarják ki”a fejlõdést túlságosan sürgetõk. Õk a szenzitív periódusnál azt nem veszik figyelembe, hogy az agy szenzoros – például látás, illetve hallás – valamint mozgásrendszereinek egyes funkciói nem azonos korban és idõtartam alatt fejlõdnek ki mindenkinél. Az ingergazdag környezet

mindenek felettiségére hivatkozók pedig arról feledkeznek meg, hogy nem használ a gyermekeknek, ha az optimális fejlõdésükhöz szükséges ingereken kívül még továbbiakat kapnak.

„Fejleszteni, fejleszteni, fejleszteni” – sok szülõnek ez a jelszava, pedig ha a legjobbat akarják gyermekeiknek, akkor a szeretet és a biztonság mellett nem az erõltetett tanulás, hanem a kicsik életkorának megfelelõ játékok és foglalkozások biztosítják a megfelelõ környezetet. Ráadásul az „elõreszaladásnak” nincs is sok értelme. Az a gyermek, aki például elõbb tanul meg olvasni, mint korosztálya más tagjai, nem fog sem jobban, sem gyorsabban olvasni egy-két évvel késõbb, mint ahogyan a szövegértésére sem lesz pozitív hatással az, hogy korábban ismerte fel a betûket. „A hiperlexia, vagyis a gyors, mechanikus olvasási készség a szakemberek számára éppolyan figyelmeztetõ jele a fejlõdési rendellenességnek, mint ellentéte, a diszlexia” – hangsúlyozta Csépe Valéria. Mint mondta, a sok szülõ által erõltetett korai nyelvtanulásnak is csak bizonyos feltételek esetén van értelme. Akkor, ha a gyermek folyamatosan kétnyelvû környezetben él, a nyelveket pedig nyelvtanilag helyesen beszélõ, jól hangsúlyozó felnõttõl tanulja.

Az MTA fõtitkárhelyettese arra a kérdésre, hogy mit tud tenni a tudomány a káros divathullámok és az üzleti érdekek etikátlan érvényesítése ellen, úgy vélte: a legfontosabb a felvilágosítás. A gyermekekkel hivatásszerûen foglalkozó pedagógusok, pszichológusok, orvosok figyelmét már a felsõoktatási intézményekben fel kell hívni a „népi pszichológia” veszélyeire. Miként a gyermekük vélt lemaradása miatt állandóan szorongó szülõkét is. Igaz, ez utóbbi csoport sajtón keresztül való elérése és meggyõzése a nehezebb feladat.

Forrás: MTA